

Використання міжпредметних зв'язків, які відповідають структурним компонентам читацької компетентності, створює необхідні умови для реалізації компетентнісного підходу на уроках літературного читання в сучасній початковій школі.

Ключові слова: початкова школа, читацька компетентність, літературне читання, міжпредметні зв'язки.

Список використаних джерел

1. Вашуленко О. В. Інтеграція різних видів мистецтва на уроках літературного читання. *Учитель початкової школи*. 2016. № 2. С. 19–20.
2. Савченко О. Я. Види міжпредметних завдань на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2019. № 2. С. 5–8.
3. Типові освітні програми для 1-2, 3-4 класів Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.

КУРСИ ЗА ВИБОРОМ ІЗ ХІМІЇ: ОЧІКУВАННЯ Й РЕАЛЬНІСТЬ

*Величко Людмила,
докт. пед. наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Профільна школа дає змогу підготувати учня до вибору майбутньої професії завдяки «посиленню профільного ядра змісту» [1, с. 6]. За задумом, коли вперше запроваджувалися хімічні й біолого-хімічні профільні класи, до ядра змісту належали обов'язкові спецкурси, що вважались ознакою профілю і входили до основної сітки навчального навантаження. Спецкурси з хімії були забезпечені не лише навчальними програмами, а й стабільними підручниками. Нині, згідно з чинними нормативними документами, спецкурси втратили статус обов'язкових.

У різних джерелах можна знайти різне тлумачення змісту профільного навчання. У Концепції профільного навчання в старшій школі розрізнено

профільні предмети, спеціальні курси/профілюючі предмети, вибірково-обов'язкові предмети, курси за вибором і факультативні курси. Спеціальні курси віднесено до таких, що визначають профіль навчання і водночас зазначено, що вибір спеціальних курсів здійснюється учнями, отже це також курси за вибором, так само, як і факультативні курси [4].

Згідно з Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня зміст профілю навчання реалізується системою базових та вибірково-обов'язкових предметів, профільних предметів і курсів за вибором; до останніх належать спеціальні й факультативні курси, на них відводяться додаткові години [5]. Дидакти також відносять факультативні й спеціальні курси до курсів за вибором (В. Кизенко, [1, с. 34]).

Ігнорування особливих функцій спецкурсів у профільному навчанні призводить до того, що будь-який курс за вибором може використовуватись і як спецкурс, і як факультатив, тому в банку навчальних програм їх можна позначати загальною назвою *курси за вибором*.

Є кілька варіантів вибору змісту варіативного складника профільної освіти:

- а) учитель пропонує учням обрати курс, доступний для реалізації з погляду своїх професійних можливостей. Це може бути власна розробка вчителя;
- б) учитель пропонує обрати курс із переліку доступних, які можна реалізувати в даному закладі;
- в) учитель вивчає запити учнів і за цим добирає курс із числа пропонованих або складає власну програму курсу.

На практиці домінує варіант *а*; варіант *б* можна віднести до числа рідкісних, він потребує, зокрема, наявності бази курсів; варіант *в*, найбільш бажаний, належить до ідеальних, який в реальних умовах не практикується, хоча й найбільше відповідає ідеології особистісно орієнтованого навчання. Слід зазначити, що реалізація цього варіанта не завжди залежить від учителя, а потребує від учнів усвідомлення своїх потреб і здатності до вибору, тому варіанти *а* і *б* не слід розглядати лише як можливість формально заповнити додаткові години навчального плану, оскільки такий курс може бути цілком умотивованим як з боку вчителя, так і з боку учнів.

За будь-якого варіанту вільний вибір можливий лише в разі достатньої кількості курсів, різних за змістом, теоретичним чи практичним спрямуванням, обсягом. База таких курсів, рекомендованих МОН України, не оновлювалася понад 10 років [2]. До того ж, у збірнику наведено лише програми курсів без методичного чи дидактичного супроводу. Ця обставина також стримує реалізацію варіативного складника загальної середньої освіти.

Проблема дидактичного забезпечення курсів за вибором актуалізується в умовах дистанційного навчання, оскільки збільшується частка самостійної роботи учня, що негативно впливає на мотивацію вивчення ще й додаткового курсу. Як наслідок – реальний стан упровадження варіативного складника профільної освіти суперечить педагогічним очікуванням. Курси за вибором із хімії не мають належної підтримки керівників шкіл, вибір для вчителів обмежений, а учні залишаються поза вибором. У процесі апробації експериментальних курсів за вибором з біології і хімії в старшій школі [3], що відбувалось у межах виконання науково-дослідної роботи у відділі біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України, було з'ясовано, що значний освітній потенціал варіативного складника повною мірою розкривається лише в разі дотримання певних умов: створення банку навчальних програм курсів за вибором; забезпечення вчителів методичними рекомендаціями до кожного курсу; забезпечення учнів навчальними посібниками, що уможливило ефективну самостійну роботу. Ці висновки було однозначно підтверджено під час дистанційного навчання в умовах карантину.

Ключові слова: курси за вибором, профільне навчання, методичне забезпечення.

Список використаних джерел

1. Кизенко В. І. Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2018. 405 с.
2. Навчальні програми курсів за вибором та факультативів з хімії: Варіативна складова Типових початкових планів. 5-12 класи / Упор.: О. А. Дубовик, С. С. Фіцайло. Тернопіль: Мандрівець. 2010. 272 с.